

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»
Ректори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон,
доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессор Шарифзола М.М.
«14» сентябр 2023.

ХУЛОСАИ

кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

Диссертатсияи Абдуллоева Мадина Камоловна дар мавзӯи «Дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят» аз рӯйи ихтисоси 12.00.09 - ҳуқуқи муҳофизати ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) дар кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон ба иҷро расонида шудааст.

Абдуллоева М.К., соли 2009 Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистонро бо ихтисоси «ҳуқуқшиносӣ» бо дипломи аъло хатм намудааст.

Дар давраи омодагии диссертатсия аз соли 2013 то инҷониб Абдуллоева М.К., унвонҷӯи кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ факултети ҳуқуқшиносӣ Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

Шаҳодатнома дар бораи супоридани имтиҳоноти минимуми номзадӣ аз солҳои 2016, 2017 ва 2023 аз ҷониби Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон дода шудааст. (№ 46 аз 21.04.2023).

Роҳбари илмӣ - Искандаров Зайниддин Ҳамидович, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессори кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ Донишгоҳи миллии Тоҷикистон мебошад.

Дар натиҷаи муҳокимаи диссертатсияи Абдуллоева М.К. дар мавзӯи «Дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят» хулосаи зерин қабул карда шуд:

Мубрам будани мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон арзиши олӣ доштани ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, инчунин риоя ва таҳти ҳимояи давлат қарор доштани онҳоро кафолат медиҳад (м. 5 Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон). Пешрафти босуботи давлат ва ҷомеа, аз ҷумла, бо риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, ҳифзи амният, волоияти қонун, таҳкими тартиботи ҷамъиятӣ таъмин мегардад. Аз ин рӯ, масъалаи таъмин ва

риояи ҳукуку озодиҳои шахс зимни муҳофизати ҷинояти яке аз муҳимтарин масъалаҳои назарияи ҳуқуқ доништа шуда, мазмун, моҳият ва дурнамои инкишофи он дар маркази диққати муҳаққиқони илми ҳуқуқшиносӣ қарор дорад.

Ҳукуку озодиҳои инсон ва шахрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ нуфузу арзиши олӣ доранд. Амалӣсозии санаду барномаҳои давлатии ислоҳоти судию ҳуқуқӣ ва мубориза бо ҷинояткорӣ, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ шуда истодаанд, на танҳо ба пурзӯр намудани чораҳои муқовимат бар зидди ҷинояткорӣ, балки баҳри ба вучуд овардани тағйироти кулӣ дар ғайриқонунӣ мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар самти ҳимояи бозғамии ҳукуку озодиҳои инсон ва шахрванд, манфиатҳои давлат ва ҷамъият равона карда шудаанд.

Бо мақсади ҳимояи ҳукуку озодии шахс, манфиати давлату ҷомеа аз таҷовузҳои ҷинояткорона ва аз таъқиботи беасосу ғайриқонунӣ, ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ маҳдудиятҳои муайяни муҳофизатӣ пешбинӣ шудаанд, ки бо мақсади иҷро шудани вазифаҳои муҳофизатӣ ҷиноятӣ амалӣ карда мешаванд.

Қонунгузориҳои муҳофизатии ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон на танҳо шартҳои муайян, балки асос, тартиб ва ҳадду ҳудуди маҳдудномаҳои озодии шахрвандонро пешбинӣ мекунад, ки ҳангоми татбиқи онҳо кафолатҳои конституционии шахс ва ҳуқуқҳои вай муваққатан ҳалалдор мегарданд. Аз ин рӯ, мақомоти судӣ, прокуратура, қорҳои дохилӣ, амният, Агентии назорати маводи нашъаовар, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия бо мақсади муқовимат ба ҷинояткорӣ, таъмин намудани тартиботи ҷамъиятӣ, суботу оромии ҷомеа, пешгирӣ ва саривақт ошкор кардани ҷиноятҳо, муайян ва бартарарфсозии сабабу омилҳои содиршавии онҳо пайваста ғайриқонунӣ худро такмил медиҳанд, ки ба беасосу ғайриқонунӣ маҳдуд намудани ҳукуку озодии инсон ва шахрванд роҳ дода нашавад.

Бо мақсади таъмини тартиби ягонаи пешбурди парвандаҳои ҷиноятӣ, ки ҳадафи ниҳони он ноил шудан ба адолати судӣ аст, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья дар доираи салоҳияти худ ҳуқуқ доранд нисбати гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда чораҳои маҷбуркунии муҳофизатиро татбиқ намоянд, ки боиси маҳдуд шудани кафолатҳои конституционии ҳукуку озодиҳои иштирокчиёни муҳофизатӣ ҷиноятӣ мегардад. Дар амалия ҳангоми дастгир кардани гумонбаршуда дар содир кардани ҷиноят, дар як қатор ҳолатҳо бо сабаби мушкилоти ҳуқуқӣ душвориҳои гуногун пеши қор меоянд.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дарачан илмӣ бо сатҳи навгонии илмии диссертатсионӣ, нуқтаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, мақолаҳои илмӣ, маърузаҳо дар семинарҳои илмӣ-назариявӣ ва конференсияҳои илмӣ-амалӣ, инчунин дар таҳияи лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқ ва тағйиру иловаҳо ба он тасдиқ карда мешавад. Ҳамзамон, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби диссертатсия саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Навгонии илмии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он зоҳир мегардад, ки таҳқиқот ҷанбаи комплексӣ дошта, дар он таҳлили масъалаҳои вобаста ба татбиқи чораҳои маҷбуркунии мурофиавӣ мутобиқи КМҶ ҚТ мавриди баррасӣ қарор дода шудааст.

Муаллиф як қатор пешниҳодҳои назариявие, ки моҳияти дастгир кардан ва гумонбариро мекушояд, инчунин хулосаи ҳудро, ки оид ба мафҳум, асосҳои гумонбарӣ, ҳолати ҳуқуқии гумонбаршуда ба муҳокима пешбарӣ карда, тақвият додааст.

Дар диссертатсия зарурати гумонбар доништан ва озод кардани гумонбаршударо аз гумонбарӣ, танҳо дар асоси санади махсуси мурофиавӣ – қарор пешниҳод карда шудааст. Муаллиф ҳолатҳои нави асоси татбиқи дастгир кардан, ки мафҳуми номуайяни “маълумоти дигар”- ро баргараф мекунад ва пешниҳод мекунад, ки дар протокол қайд кардани сабабҳои дастгир кардан истисно карда шавад.

Дар диссертатсия зарурати қорӣ кардани тартиби ягонаи расмиёти гумонбарӣ пешниҳод карда мешавад, ки он кафолати қонунӣ ва асоснок будани дастгиркуниро тақвият мебахшад.

Навгонии дигари таҳқиқоти мазкур ба чунин омилҳо асос меёбад:

Бобати мукамал гардонидани қонунгузори ҚТ ба меъёрҳои амалкунандаи он ворид намудани тағйиру иловаҳои аз ҷиҳати илмӣ асоснок кардашударо судманд меҳисобем. Натиҷаи тадқиқоти илмӣ дар шакли пешниҳод асоснок ва пешбарӣ мешаванд, ки дар меъёрҳои Кодекси мурофиавии ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ карда шаванд, ки онҳо мазмуни меъёрҳои қориро ғанӣ гардонидани татбиқи самараноки онҳоро дар амалия таъмин хоҳад кард: 1) Гумонбарӣ ба институти ҳуқуқи мурофиавии ҷиноятӣ тааллуқ дошта, заминаи пайдоиш, ба вучуд омадани таҳмин, шубҳа, хулосаи асосноки мантиқию зехнии прокурор, муфаттиш, таҳқиқбарандаро нишон дода, эҳтимолияти иштироки шахсро дар содир кардани ҷиноят ифода мекунад. Гумонбарии фардӣ, ҳаёлию таҳминӣ, ки беасос аст, аҳамияти ҳуқуқӣ надорад. Гумонбарии асоснок натиҷаи хулосабарории зехнӣ ва мантиқии мақомоти ваколатдори давлатӣ оид ба эҳтимолияти иштироки шахс дар содир кардани ҷиноят аст, ки сарчашмаи онро

маълумоти чамъоваришудаи мушаххас оид ба ҳолатҳои ҳодисаи рухдода ташкил медиҳад. Ҳолат, маврид, вазъият ё шароити муайяни ҳодисаи рухдода, ки маълум шудаанд, ба ташаккулёбии ҳулосаи тахминӣ дар шакли гумонбарӣ оид ба эҳтимоли асосноки иштироки шахс дар содир кардани ҷиноят тақон мебахшад. Гумонбарӣ моҳияти муурофиавии ҷиноятӣ дорад: а) вай қисми таркибии функсияи таъқиби ҷиноятӣ мебошад; б) чун ҳулосаи ибтидоии мақомоти таъқиби ҷиноятӣ дар бораи эҳтимолияти алоқамандии шахс ба ҳодисаи содир шудани ҷиноят баромад менамояд; в) ҳамчун шартӣ умумии истифодаи дастгир кардан баромад менамояд. 2) Ба сифати асосҳои воқеии гумонбарии муурофиавии ҷиноятӣ ҳолатҳои зерин баромад менамоянд: а) оғоз шудани парвандаи ҷиноятӣ нисбати шахси муайян; б) мавҷудияти маълумоти бозэҳтимоли, ки дар бораи воқеан ҷой доштани ҳолатҳои дар моддаи 92 КМҚ ҚТ нишон дода шудааст; в) мавҷудияти маълумоте, ки алоқамандии (иштирок, шарикӣ) шахсро дар содир кардани ҷиноят нишон медиҳад. 3) Барои гумонбаршаванда эътироф карда шудани шахс ҷой доштани асосҳои воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳатмӣ аст. Асосҳои воқеӣ ҳолатҳои мушаххасе мебошанд, ки дар м.92 КМҚ ҚТ пешбинӣ шудаанд. Асоси ҳуқуқии гумонбаршуда эътироф кардани шахс бояд бо қабули қарор дар бораи гумонбаршуда эътироф кардани шахс расмӣ гардонидани шавад. Танҳо баъди қабули чунин қарор шахсро ба тавқиғоҳи нигоҳдории муваққатӣ ба муҳлати то 72 соат ҷойгир карда, нигоҳ доштан иҷозат дода шавад ва ё нисбати ӯ бо қарори суд ҷорӣ пешгирӣ - ба ҳабс гирифтани, ҳабси хонагӣ ё ҷорӣ дигари маҷбуркунӣ татбиқ карда шавад. 4) Қоидаҳои гумонбарӣ, ки муаллиф пешбарӣ менамояд аз якҷанд ҷиҳат бо тартиби муурофиавии эълон кардани айбмонанди дошта, аз се давра иборат мебошад: 1) шинос кардани гумонбаршуда бо қарор дар бораи гумонбар эътироф шудани ӯ; 2) фаҳмонидани моҳияти гумонбарӣ ва асосҳои он; 3) фаҳмонидани ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои гумонбаршуда.

Баъди шинос кардани гумонбаршуда бо қарор дар бораи гумонбаршуда эътироф шудани ӯ бояд пурсиш карда шуда, розигии хатии ӯ дар бораи додани нишондод гирифта шавад. 5) Дастгир кардан дар маҳдудшавии муваққатии шахс аз амалҳои озодона ифода ёфта, нисбати нафаре татбиқ карда мешавад, ки дар содир кардани ҷиноят гумонбар доништа шуда, асоснок будани гумонбарӣ ва ҳалли масъалаи гумонбар эътироф шудани, татбиқ шудани ҷорӣ пешгирӣ ва ё озод карда шудани ӯ аз гумонбарӣ мавриди таҳқиқ қарор дода мешавад. Дастгир кардан пайдархамии якҷанд амалҳои муурофиавиро муттаҳид карда, аз боздошт намудани, иҷборан ба мақомот овардан, фаҳмонидани

хукуку ухдадориҳо, кофтукови шахси, муоинаи тиббӣ ва нигоҳ доштан дар тафқиқгоҳи мувакқатӣ иборат аст. б) Асосҳои дастгир кардани шахс маълумоти кофие мебошад, ки ба таври мурофиавӣ аз сарчашмаҳои муайяншуда гирифта шудаанд ва ё дар рафти гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ – ҳустучӯӣ, дар вақти ошкор кардани ҳолатҳои содир шудани ҷиноят ҷамъоварӣ шудаанд, агар онҳо тасдиқ намоянд, ки иштироки ҳамин шахс дар содир кардани ҷиноят муайян шудааст ва маълумоте мавҷуд аст, ки шахси гумонбаршаванда мумкин аст, ки аз таъқиби ҷиноятӣ пинҳон шавад, ё ки шахсияти ӯ муайян нашудааст. Лекин, дар маҳалли дигар зиндагӣ кардан ва ё ҷои зисти доимӣ надоштан набояд шартӣ татбиқи дастгиркунӣ бошад.

Мутобиқи тартиби муқаррар кардаи қонун, маълумоти дар рафти чорабиниҳои оперативӣ - ҳустучӯӣ ба дастмадаро чунин аст, ки ба сифати яке аз асосҳои дастгир кардан хизмат кунад.

Инчунин навгонии таҳқиқоти илмиро нуқтаҳои илмие, ки муаллиф барои Ҳимоя пешниҳод намудааст, муайян менамояд.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқоти диссертатсионии мазкур дар он аст, ки ҳулоса ва пешниҳодҳои, ки дар он инъикос ёфтаанд барои такмили минбаъдаи қонунгузори мурофиавии ҷиноятӣ, таҳкими қонуният ва асоснок будани дастгир кардани гумонбаршуда, пурзӯр кардани кафолатҳои мурофиавии ҷиноятӣ шахсони гумонбаршуда мусоидат менамоянд.

Пажӯҳиш, ҳулоса ва пешниҳодҳои алоҳидаи диссертатсия метавонанд ба сифати тавсияҳои методӣ дар фаъолияти мақомоти тафтиши пешакӣ, ҳангоми коркарди маводи таълимию-методии донишҷӯёни мактабҳои олии ҳуқуқшиносӣ ва макотиби таълимии маҳсус мавриди истифода қарор дода шаванд.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос. Диссертатсия дар мавзӯи “Дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ ба шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 12.00.09 – Ҳукуқи мурофиавӣ ҷиноятӣ мутобиқат менамояд.

Диссертатсия дар кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокуратури Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон омода гардида, муҳокима ва маъқул доништа шудааст. Нуқтаҳои асосии назариявӣ ба Ҳимоя пешниҳодшуда дар фаъолияти мақомоти олии қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон - Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олӣ ворид карда шуда, инчунин дар факултети ҳуқуқшиносии

Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон хангоми таълими фанни мурофиавии ҷиноятӣ, расмиёти санадҳои мурофиавии ҷиноятӣ истифода мешаванд.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсиониро Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмиллалӣ, Кодекси мурофиавии ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, Консепсияи сиёсати ҳуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (2018-2028), Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳимояи давлатии иштирокчиёни мурофиаи судии ҷиноятӣ», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тартиб ва шароити дар ҳабе нигоҳ доштани гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшаванда», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти оперативӣ - ҳустуҷӯӣ», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи милитсия», Барномаҳои ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (2007-2021) ташкил медиҳанд.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

Таҳқиқоти мазкур фарогири ҷанбаҳои мурофиавии ҷиноятӣ буда, дар он масъалаҳои вобаста ба дастгир карда шудани шахс бо гумони содир кардани ҷиноят, инчунин қоидаҳои татбиқи чораҳои маҷбуркунии мурофиавӣ мавриди таҳлил, муҳокима ва баррасӣ қарор дода шудаанд.

Дар бобати муқаммал гардонидани қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба меъёрҳои амалкунандаи он ворид намудани тағйиру иловаҳои аз ҷиҳати илмӣ асоснок кардашударо судманд меҳисобем. Натиҷаи таҳқиқоти илмӣ дар шакли пешниҳод асоснок ва пешбарӣ мешаванд ва мувофиқан ки дар меъёрҳои КМҚ ҚТ бояд пешбинӣ карда шаванд, ки онҳо мазмуни меъёрҳои ҷориро ғанӣ гардонидани, татбиқи самараноки онҳоро дар амалия таъмин хоҳанд кард:

1) Муаллиф истилоҳи нави гумонбариро пешбарӣ ва асоснок мекунад, ки дар қонун дақиқ шарҳ дода нашудааст. Муаллиф истилоҳи нави гумонбариро ба тариқи зайл ифода мекунад. Гумонбарӣ ба институти ҳуқуқи мурофиавии ҷиноятӣ тааллуқ дошта, заминаи пайдоиш, ба вучуд омадани таҳмин, шубҳа, хулосаи асосноки мантиқию зеҳнии прокурор, муфаттиш, таҳқиқбарандаро нишон дода, эҳтимолияти иштироки шахсро дар содир кардани ҷиноят ифода мекунад. Гумонбарии фардӣ, ҳаёлию таҳминӣ, ки беасос аст, аҳамияти ҳуқуқӣ надорад. Гумонбарии асоснок натиҷаи хулосабарории зеҳнӣ ва мантиқии мақомоти ваколатдори давлатӣ оид ба эҳтимолияти иштироки шахс дар содир кардани ҷиноят аст, ки сарчашмаи онро маълумоти ҷамъоваришудаи мушаххас оид ба ҳолатҳои ҳодисаи руҳдода ташкил медиҳад. Ҳолат,

маврид, вазъият ё шароити муайяни ҳодисаи рухдода, ки маълум шудаанд, ба ташаккулёбии хулосаи тахминӣ дар шакли гумонбарӣ оид ба эҳтимоли асосноки иштироки шахс дар содир кардани ҷиноят тақон мебахшад.

2) Муаллиф моҳияти гумонбариро бо назардошти меъёрҳои ҷорӣ муайян кардааст, ки тибқи хулосаҳои у гумонбарӣ моҳияти расмӣ, муурофиавии ҷиноятӣ дорад: а) гумонбарӣ қисми таркибии функсияи таъқиби ҷиноятӣ мебошад, ки аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатӣ амалӣ мешавад; б) чун хулосаи ибтидоии ва зехнии мақомоти таъқиби ҷиноятӣ дар бораи эҳтимолияти алоқамандии шахс ба ҳодисаи содир шудани ҷиноят баромад менамояд; в) ҳамчун асоси умумии оғози парвандаи ҷиноятӣ нисбати шахс ва татбиқи дастгир кардан баромад менамояд.

3) Пешниҳод мешавад, ки ба сифати асосҳои воқеии гумонбарии муурофиавии ҷиноятӣ ҳолатҳои зерин баромад менамоянд: а) оғоз шудани парвандаи ҷиноятӣ нисбати шахси муайян бо гумони содир кардани ҷиноят; б) мавҷудияти маълумоти бозътимод дар бораи воқеан ҷой доштани ҳолатҳои дар м. 92 КМҚ ҚТ нишон дода шуда; в) мавҷудияти маълумоте, ки алоқамандии (иштирок, шарикӣ) шахсро дар содир кардани ҷиноят нишон медиҳад.

4) Дар диссертатсия зарурати ҷорӣ кардани тартиби ягонаи ба расмиётдарории гумонбарӣ пешниҳод карда мешавад, ки он кафолати қонунӣ ва асоснок будани дастгиркуниро тақвият мебахшад. Барои гумонбаршаванда эътироф карда шудани шахс ҷой доштани асосҳои воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳатмӣ доништа шудааст. Асосҳои воқеӣ ҳолатҳои мушаххасе мебошанд, ки дар м.92 КМҚ ҚТ пешбинӣ шудаанд. Ғайр аз асосҳои дар м.46 КМҚ ҚТ пешбинишуда, асоси ҳуқуқии гумонбаршуда эътироф кардани шахс бояд бо қабули қарор дар бораи гумонбаршуда эътироф кардани шахс расмӣ гардонидани шавад.

Чунки нисбат ба $\bar{y}$ бо асос ва тартиби муқаррарнамудаи қонун бинобар гумонбар шуданаш дар содир намудани ҷиноят парвандаи ҷиноятӣ оғоз нашудааст, дар ин бора ба $\bar{y}$ муфаттиш ё таҳқиқбаранда хабар намодааст ё $\bar{y}$ дастгир карда нашудааст ва ё дар ҳаққи $\bar{y}$ то пешниҳод кардани айб ҷораи пешгирӣ татбиқ карда нашудааст.

5) Дар сурати қабул шудани қарор дар бораи гумонбаршуда эътироф шудани шахс, қоидаҳои гумонбарӣ, ки муаллиф пешбарӣ менамояд аз якҷанд ҷиҳат бо тартиби муурофиавии эълон кардани айб монандӣ дошта, аз се давра иборат мебошад: 1) шинос кардани гумонбаршуда бо қарор дар бораи гумонбар эътироф шудани $\bar{y}$ ва фаҳмонидани моҳияти гумонбарӣ ва асосҳои он; 2) фаҳмонидани ҳуқуқ ва уҳдадорҳои

гумонбаршуда; 3) баъди шинос кардани гумонбаршуда бо қарор дар бораи гумонбаршуда эътироф шудан, ӯ бояд пурсиш карда шавад.

б) Асоснок мешавад, ки дастгир кардан дар маҳдудкунии муваққати озодии шахс ифода ёфта, нисбати нафаре татбиқ карда шавад, ки дар содир кардани ҷинояти дараҷаи миёна, вазнин ва махсусан вазнин гумонбар доништа шуда, асоснок будани гумонбарӣ ва ҳалли масъалаи гумонбар эътироф шудан, татбиқ шудани чораи пешгирӣ ва ё озод карда шудани ӯ аз гумонбарӣ мавриди таҳқиқ қарор дода шавад. Муаллиф мазмуни дастгир карданро бо пайдарҳамии якчанд амалҳои мурофиавӣ ифода карда, онро аз боздошт намудан, иҷборан ба мақомот овардан, фаҳмонидани ҳуқуқу уҳдадорихо, кофтукови шахсӣ, муоинаи тиббӣ ва нигоҳ доштан дар тафқиқгоҳи муваққатӣ фаҳмонидааст.

7) Муаллиф ҳолатҳои дигарро ҳамчун асоси татбиқи дастгир кардан, ки мафҳуми номуайяни “маълумоти дигар”- ро бартараф мекунад, пешниҳод кардааст. Муайян шудааст, ки асосҳои дастгир кардани шахс маълумоти кофие мебошад, ки ба таври мурофиавӣ аз сарчашмаҳои муайяншуда гирифта шудаанд ва ё дар рафти гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ – ҳустуҷӯӣ, дар вақти ошкор кардани ҳолатҳои содир шудани ҷиноят ҷамъоварӣ шудааст, агар онҳо тасдиқ намоянд, ки иштироқи ҳамин шахс дар содир кардани ҷиноят муайян шудааст ва маълумоте мавҷуд аст, ки шахси гумонбаршаванда мумкин аст, ки аз таъкиби ҷиноятӣ пинҳон шавад, ё ки шахсияти ӯ муайян нашудааст. Лекин, танҳо дар маҳалли дигар зиндагӣ кардан ва ё ҷои зисти доимӣ надоштан набояд асоси татбиқи дастгиркунии ё гумонбарӣ бошад.

Мутобиқи тартиби муқаррар кардаи қонун, маълумоти дар рафти чорабиниҳои оперативӣ - ҳустуҷӯӣ ҷамъоварда шуда бояд ба сифати яке аз асосҳои дастгир кардан хизмат кунад.

8) Дастгир кардани шахсе, ки барои содир кардани ҷиноят гумонбар шудааст, аз ҷониби шахсони ваколатдор, интиқол додани ӯ ба мақомоти тафтиши пешакӣ, расмигардонии протоколи дастгир кардан ва ба амалҳои бо он алоқаманд, қисми таркибии дастгир кардани мурофиавии ҷиноятӣ доништа шудааст. Муҳлати дар ҳолати гумонбаршуда қарор доштан, аз лаҳзаҳои қабули қарор дар бораи гумонбаршуда доништани шахс дар содир кардани ҷиноят ё аз лаҳзаи маҳдуд кардани озодии амал, ба муҳлати гумонбарӣ ҳисоб карда шавад. Ин муҳлат бо қабули қарор дар бораи эълони ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгари ҷиноятӣ кашидан бо тартиб додани санади айбдоркунии ба анҷом расида, дар ҳолати исбот нашудани гумонбарӣ, бо тариқи қарор дар бораи озодкунии шахс аз гумонбарӣ дар амал татбиқ карда шавад.

9) Дар КМЧ ҚТ, Қонун Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фаъолияти оперативӣ - ҳустучӯӣ”, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи милитсия” бояд мафҳуми “дастгир кардани воқеӣ” шарҳ ва маънидоди саҳеҳ карда шуда, ба асосҳои ҳуқуқии дастгир кардан, тартиби интиқоли дастгиршуда ба мақомоти таҳқиқ, ба муфаттиш ва ё прокурор муқаррароти ҳатмӣ ва асоснок дохил карда шавад.

Расмиёти ҳуччатҳо ва фаҳмонда додани ҳуқуқу уҳдадорихо ба гумонбаршуда, маҳз аз лаҳзаи маҳдуд кардани озодии шахс аз мустақиллона амал кардан оғоз гашта, дастгир кардан ва озод кардани ӯ дар чунин ҳолат мутобиқи қарори дахлдор бояд нишон дода шавад. Дар ҳолати мазкур, протоколи дастгир кардан бевосита ҳангоми амалигардонии боздошт тартиб дода шавад, агар ин ҳолат имконнопазир бошад (бо сабаби офатҳои табиӣ, ҳодисаи дигари иҷтимоӣ) пас протоколи дастгир кардан баъди як соати ба мақомоти таҳқиқ интиқол дода шудани дастгиршуда, тартиб дода шавад.

10) Дар ҳолати муайян шудани кирдори барои ҷамъият хавфнок, шахс аз тарафи қарордиҳанда мақомоти ваколатдор то оғози парвандаи ҷиноятӣ дастгир карда шавад.

Ҳангоми муайян кардани алоқамандии дастгиршуда ба ҳодисаи содир кардани ҷиноят, бояд дар як вақт масъалаи оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ, ба таври расмӣ гумонбар эътироф кардани шахс дар содир кардани ҷиноят, ҳаллу фасл карда шавад.

Дар КМЧ ҚТ пешбинӣ бояд намуд, ки дастгир кардан чун чораи маҷбуркунии мурофиавӣ танҳо дар ҳолатҳои таъхирнопазир то оғози парвандаи ҷиноятӣ иҷозат дода шавад.

11) Муаллиф пешниҳод мекунад, ки мазмуни истилоҳи гумонбаршуда бояд унсурҳои таркибии зеринро дар бар гирифта бошад:

1. Ба вуҷуд омадани гумонбарӣ нисбати шахсе, ки кирдори ҷиноятӣ содир кардааст;

2. Муайян шудани асосҳои дастгир намудан, ки мутобиқи талаботи м. 92 КМЧ Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос шудаанд;

3. Бо қарори мурофиавӣ гумонбаршуда эътироф кардани шахс, агар парвандаи ҷиноятӣ бинобар ошкор шудани ҳодисаи ҷиноят оғоз шуда бошад;

4. Мазмуни пурсиши гумонбаршуда бояд танҳо баёни ҳолатҳои содиршавии ҷиноятро, ки шахси мазкур барои содир кардани он гумонбар доништа шудааст, дар бар гирад;

5. Ба итмом расидани гумонбарӣ бо айбдоршаванда эътироф шудани ӯ ва ё озодшавии ӯ аз гумонбарӣ дар шакли қарори махсус дар ин бобат ба роҳ монда шавад.

Танҳо баъди ба гумонбаршуда фаҳмонидани моҳияти боздошт, пурсиши ӯ, масъалаи нисбати ӯ татбиқ намудани чораҳои пешгирӣ, ки дар м. 101 КМҚ ҚТ нишон дода шудааст, бояд баррасӣ карда шавад.

Хулоса ва пешниҳодҳои алоҳидаи он, ки дар диссертатсия инъикоси худро ёфтаанд, метавонанд ба сифати тавсияҳои методӣ дар фаъолияти мақомоти тафтиши пешакӣ, хангоми кор карда баромадани маводҳои илмӣ-методӣ ва таълими мавриди истифода қарор дода шаванд.

Тавсиби натиҷаҳои таҳқиқот. Диссертатсия дар кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокуратури Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон омода гардида, муҳокима ва маъқул дониста шудааст. Нуқтаҳои асосии назариявии ба ҳимоя пешниҳодшуда дар фаъолияти мақомоти олии қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон - Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олӣ ворид карда шуда, инчунин дар факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон хангоми таълими фанни муҳофизавии ҷиноятӣ, расмиёти санадҳои муҳофизавии ҷиноятӣ истифода мешаванд.

Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Далелҳо, хулосаҳо, тавсияҳо ва пешниҳодҳои дар ин рисола овардашуда дар 10 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расида иборат мебошад.

Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп шудаанд:

1. Абдуллоева М.К., Раҳматулоев А.Э. Таҳлили назариявии қоидаҳои дастгир кардани шахс бо гумони содир кардани ҷиноят [Матн] /М.К.Абдуллоева// Маҷаллаи академии ҳуқуқ. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. - 2021. - № 2 (38). - С. 155-159. ISSN 2305-0535;
2. Абдуллоева М.К. Процессуальное оформление задержания подозреваемого в совершении преступления [Текст] /М.К.Абдуллоева // Академический юридический журнал.- 2022.- № 1 (41). - С. 152-155. ISSN 2305-0535;
3. Абдуллоева М.К. Кафолатҳои конституционии ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои шахс хангоми дастгир кардан бо гумони содир намудани ҷиноят [Матн] /М.К.Абдуллоева // Осори академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон. - 2022.- № 1 (53). - С. 152-155. ISBN 978-99947-738-0-0, ISBN 2412-141X;

4. Абдуллоева М.К. Тартиби мурофиавии дастгир кардан бо гумони содир кардани ҷиноят [Матн] /М.К.Абдуллоева // Осори академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). -2022.- № 4 (56). - С.72-74. ISBN 978-99947-738-0-0, ISBN 2412-141X;

Мақолаҳои илмие, ки дар дигар нашрияҳои илмӣ ҷоп шудаанд:

5. Абдуллоева М.К. Масъалаҳои таъмини ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд дар ҷараёни пешбурди парвандаҳои ҷиноятӣ [Матн] /М.К.Абдуллоева // Масъалаҳои татбиқи қонунгузорӣ дар замони муосир: назария ва амалия (маҷмуаи мақола ва маводҳои конференсияи илмӣ назариявии ҷумҳуриявӣ (28-уми ноябри 2013). – Ҳуҷанд. - С.74-78;

6. Абдуллоева М.К. Вопросы правового регулирования задержания по подозрению в совершении преступления [Текст] / М.К.Абдуллоева // Материалы международной научно-практической конференции, на тему «Актуальные проблемы юридической науки: вопросы теории и практики» (25 октября 2018 г.).- Казахстан. 2018 - С.184-186;

7. Абдуллоева М.К. Риояи ҳуқуқҳои гумонбаршуда ва масъалаҳои назариявии дастгир кардан [Матн] / М.К.Абдуллоева // I-умин конференсияи илмӣ - назариявии байналмилалӣ дар мавзӯи “Ҳуқуқи инсон ва ҷаҳонишавӣ” Маводи конференсия бахшида ба 70- умин солгарди рӯзи қабули эълонии умумии ҳуқуқи инсон (7- декабри 2018). –Душанбе. – С.6-8;

8. Абдуллоева М.К. Такмили қоидаҳои дастгиркунӣ тибқи қонунгузори мурофиавии ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / М.К.Абдуллоева // Маводи конференсияи байналмилалӣ илмӣ- методӣ “Масоили мубрами илми ҳуқуқшиносии муосир ва роҳҳои ҳалли онҳо: назария ва амалия” (29-30 ноябри 2019). –Ҳуҷанд. – С.162-165;

9. Абдуллоева М.К. Ҳуқуқҳои иштирокчиёни мурофиа ҳангоми хотима ёфтани тафтиши пешакӣ [Матн] / М.К.Абдуллоева // Илм фурӯғи маърифат. Маҷмуи мақолаҳои ҳайати профессорону омӯзгорони факултети №4 Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон дар конференсияи байнидонишгоҳи бахшида ба истиқболи ҷашни 30 – солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Ҳуҷанд, 2021- С. 36-42;

10. Абдуллоева М.К. Риояи ҳуқуқҳои гумонбаршуда ва масъалаҳои назариявии дастгир кардан [Матн] / М.К.Абдуллоева // 5-умин конференсияи илмӣ - назариявии байналмилалӣ “Ҳуқуқи инсон ва ҷаҳонишавӣ” Маводи конференсия бахшида ба рӯзи ҳуқуқи инсон (10 декабри 2022). –Душанбе. – С.13-18.

Ҳамин тавр,

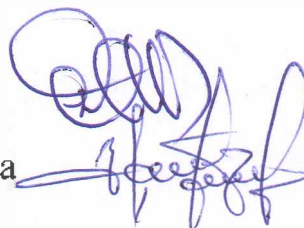
қарор карда шуд:

1. Диссертатсия таҳқиқоти мантиқан анҷомёфта буда, ягонагии дохилӣ дошта, аз тарафи муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои натиҷаҳо ва нуқтаҳои навини илмии барои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳодшаванда мебошад, ки дар он саҳми шахсии муаллифи диссертатсия ба назар мерасад.

2. Диссертатсияи Абдуллоева Мадина Камоловна дар мавзуи «Дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят» ба Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.09- Ҳуқуқи мурофиаи ҷиноятӣ тавсия карда шавад.

Хулоса дар ҷаласаи кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокуратури факултети ҳуқуқшиносии ДДҲБСТ қабул карда шуд. Дар ҷаласа иштирок доштанд: 13 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ «тарафдор» - 13 нафар, «зид» - нест, «бетараф» - нест, протоколи № 8 аз 22 апрели соли 2023.

Раиси ҷаласа: н.и.х., дотсент,
муdiri кафедраи ҳуқуқи судӣ ва
назорати прокуратури факултети
ҳуқуқшиносии ДДҲБСТ

Солиев И.М

Котиби ҷаласа: коргузори кафедра

Осимова З.О.

Имзои И.М.Солиев ва З.О. Осимоваре тасдиқ мекунам:

**Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва
сиёсати Тоҷикистон**

Мирпоччоев И.Ҳ.

Суроға: ҶТ вилояти Суғд
ш.Хучанд; 17 мкр-н., хонаи 1
Email: Info@tsulbp.tj,
Email: tsulbp@rambler.ru
Тел: +992(3422) 2-38-11
Факс: +992(3422) 2-51-70